

Gebrandschilderde roemer

toegeschreven aan Gerrit Bolten (werkz. in Leiden vanaf 1663 – 1695 Leiden?)

Museum De Lakenhal
Leiden

ca. 1675. Glas en brandschildering, H 15,2, D 12,5 cm
Inscripties; 't Welvaren van Leyden en 't Welvaren van Rynlant
Herkomst: Kunstzalen A. Vecht, Amsterdam (2012)

Foto's: Doro Keman/Museum De Lakenhal

Op de TEFAP in Maastricht werd in 2012 door Kunstzalen A. Vecht een zeldzaam type glas aangeboden: een 17de-eeuwse roemer met een gebrandschilderde decoratie. Het opschrift *'t Welvaren van Leyden* en *'t Welvaren van Rynlant* in combinatie met het Leidse stadswapen en het wapen van Rijnland wezen onmiskenbaar op een Leidse herkomst, maar de maker van het glas was tot voor kort onbekend. Er zijn slechts vijf gebrandschilderde roemers bewaard in openbaar bezit (Rijksmuseum Amsterdam, Museum Boijmans Van Beuningen en Museum De Lakenhal. Met steun van de Vereniging Rembrandt werd dit zesde glas verworven door Museum De Lakenhal in Leiden.

Het glas draagt op de cuppa een gebrandschilderde versiering van schilddragende leeuwen met de wapens van Leiden en Rijnland, geflankeerd door putti met bazuinen en een banderol met een opschrift dat verwijst naar de wapenschilden. Het wapen van Rijnland wordt nog steeds gevoerd door het Hoogheemraadschap van Rijnland, een eeuwenoud waterschap. Gelegenheidsglazen zoals deze roemer werden bijvoorbeeld door een nieuw bestuurslid ten geschenke gegeven aan de betreffende instelling. Gewoonlijk werden deze glazen gegraveerd. De roemer kan zijn gebruikt bij feestelijke maaltijden voor een heildronk op het

Hoogheemraadschap en het Leidse stadsbestuur. Een verwant exemplaar door een andere schilder en van mindere artistieke kwaliteit, met daarop een Leids stadswapen, een onbekend familie-wapen en tweemaal een zwaan, werd in 1886 geschonken aan Museum De Lakenhal.

EEN 'T' MET EEN ZWIERIGE KRUL
De recent aangekochte gebrandschilderde roemer is niet gesigneerd. Gegraveerde drinkglazen zijn dat vaak wel. Een bekende glasgraveur die zijn werk van zijn naam voorzag is de Leidse lakenkoopman Willem van Heemskerck (1613-1692), die glazen bokalen, flessen en zelfs

Roemer met gebrandschilderde wapens van Leiden, een onbekend familiewapen en twee zwanen
Anoniem
ca. 1660-1700. Glas en brandschildering,
H 14,7, D 13,1 cm
MUSEUM DE LAKENHAL LEIDEN

shotels met gekalligrafeerde spreuken versierde. Gelukkig biedt de decoratie op de roemer wel aanwijzingen voor een toeschrijving. Het handschrift vertoont namelijk overeenkomsten met dat op twee ensembles van gebrandschilderde ramen in de collectie van Museum De Lakenhal.

Deze met 'G. Bolten' gesigioneerde ensembles werden sinds 1908 incorrect toegeschreven aan de schilder Baltus Bolten. De ramen met familiewapens van regenten uit het laatste kwart van de 17de eeuw zijn afkomstig van twee Leidse instellingen: het Heilige Geest- of Arme Wees- en Kinderhuis en het St. Catharinagasthuis. De signatuur

op deze ramen komt exact overeen met de uit documenten bekende handtekening van de Leidse glasschilder Gerrit Bolten. Vanaf 1674 was hij verschillende jaren hoofdman of deken van het Leidse gilde van glasschrijvers en glazenmakers en ondertekende hij in die hoedanigheid vele jaarstukken van het gilde. Kenmerkend voor het handschrift van Bolten is de wijze waarop hij consequent de letter 't' schreef, waarbij de stok van de letter met een zwierige krul verbonden werd aan de dwarsstreep. In het woord 'Rynlant' op het aangekochte glas komt precies deze letter 't' voor. Bolten beschilderde dus zowel het platte vlak als driedimensionale objecten.

De aanwinst past in meerdere opzichten in de collectie van Museum De Lakenhal. De roemer getuigt van de welstand van het Leidse patriciaat in de laatste decennia van de 17de eeuw en laat zien dat gelegenhedsglazen toen niet alleen met de diamantstift werden gedecoreerd. Dit is het eerste gebrandschilderde drinkglas waarvan de maker bekend is, en het is daarmee van belang voor de geschiedenis van deze tak van kunstnijverheid, die blijkbaar ook een soort Leidse specialiteit was. Bij uitstek is het de verbindende factor tussen de gelegenhedsglazen en het gebrandschilderde vlakglas van Museum De Lakenhal. Tevens vormt de roemer een belangrijke aanvulling op de glascollectie van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Voor versierde glazen van tijdgenoten van Gerrit Bolten zoals Willem van Heemskerk bestaat overigens een internationale belangstelling. Begin mei 2013 werden

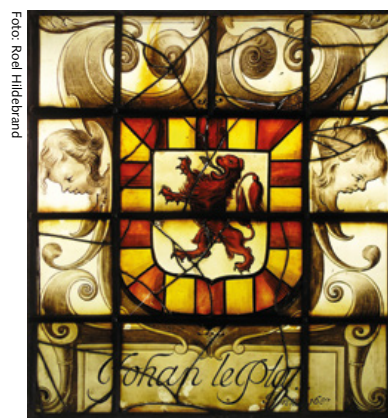

Foto: Roel Hildebrand

Gebrandschilderd raam voor Johan le Pla uit het St. Catharinagasthuis, Leiden
Gerrit Bolten (restauraties door Jan Schouten en Roel Hildebrand)
1683. Gebrandschilderd glas-in-lood
MUSEUM DE LAKENHAL LEIDEN

Detail met de signatuur van Gerrit Bolten uit een gebrandschilderd raam voor Johan de Bye uit het St. Catharinagasthuis, Leiden (coll. Museum De Lakenhal Leiden)

Detail met het wapen van het Hoogheemraadschap van Rijnland

twee gegraveerde bokalen van diens hand geveild bij het Londense veilinghuis Bonhams (voor respectievelijk circa 55.000 en 35.000 euro). Het is dus verheugend dat deze roemer mede dankzij de Vereniging Rembrandt is teruggekeerd naar Leiden en niet in het buitenland terecht is gekomen. Tot en met 18 augustus 2013 is de aanwinst te zien in combinatie met ander werk van Bolten in de collectiepresentatie 'Machtige Glazen. Gebrandschilderd glas uit eigen collectie' in Museum De Lakenhal♦

Prosper de Jong
Junior conservator kunstnijverheid

De gebrandschilderde roemer is verworven met steun van de Vereniging Rembrandt mede dankzij haar BankGiro Loterij Aankoopfonds